

ГОДИНА XI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 38.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Ишлази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по је-дан пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ГЛУМАЦ.

(Свршетак.)

Тим целом свету оштрим слаби вид
и кад год зборим по неког је стид,
јер види себе у зрцалу мом,
и моја реч је за њ страшило, гром,
јер ја сам *савести* — шта ћеш горе већ? —,
не, ја сам више: ја сам, ја сам — *реч.*

Па ако драма непостиже циљ,
ако Талија чкиљи свеудиљ,
немојте на ме излевати жуч —
на другом месту томе злу је кључ,
на другом месту творница је та,
други је мајстор, кој' то справљат' зна.
Ја нисам творац — то вам морам рећ' —,
нисам начело, него *ошита реч.*
Кроз моја уста збори цео свет,
у моме срцу има места свак',
јер сам собом осећаја сплет,
а срце ми је као чунић лак;
ил' као ветрић пријатан и тих,
кад меким крилом милује ти лик,
док истом дуне из ненада бес,
ваздухом писне продирући јек,
риче и грми, као грома трес —
а то је исти поветарац тек!
Уз ружу расте бодљикави трн,
с врлином порок развратан и црн,
с љубављу мржња упоредо гре:
противност ми се противношћу тре —
крајности двеју божанствени склад,
што својим јадом лечи туђи јад.

Глумац је, брале, — ако не знаш зар —
мучна направа, чудновата твар,
редак, непојмљив, загонетан створ,
ал' вазда тврди, коштуњави чвор.
Ил' старог мача затупљени рез,

по коме рђа стере трули вез,
ког људи рину, запрећу у жар,
па кад заруди усијани јар,
наковњу старом љубне мразни лик,
а тежки чекић, милујући њих,
ударцем снажним умишљаја злог,
утире боре са чеоца свог,
а рђу распе у сићани прах —
и жежен мач се појави у мах;
у води цврчи, док избија дим,
па онда хајде на тоцило с њим.
Истањен, слупан и изгњечен сав,
тек онда бива вредносан и здрав;
најпосле сијне мач светао, нов:
ковано каљен прековани ков.

К'о овог мача смртни вратолом,
таке су мене у животу мом:
у часу пређем сав душевни свет,
преживим за дан, што други за пет.

Па на што онда бритки бодез тај,
из рђе створен смртоносни сјај?
На што та мука и ковачев ков?
Да ли је сретан сад овако нов?
Наковњу звучном уштеђујућ' звек,
чекићу служи за утирач мек;
ковача хранећ' предмет му је худ,
да на њ излева сурову си ћуд;
продавцу роба, а министру луч,
да броди мети замишљаја свог;
монарху славе драгоцени кључ;
а храбром борцу свемогући Бог.
Неком на добро, некоме на зло
— како кад може да ме схвати ко —
сваком по нешто, свакоме по дар:
а себи шипак, себи — разочар,
О, обмањени заношљиви сне!

О, иронио! Ко порећи сме,
да баш у вама лежи срећа сва,
а из ње саме њена пропаст зја?
Служећи другом из таштине тек,
радосно траје сањалачки век;
обмањен собом, да угоди свим',
сопствену срећу разбија у дим,
и журно плови у бездани вир,
да сконча срећу, да сарани мир! . . .

Глумчев је живот као морски вал,
кад бесно зине, к'о разјарен рис,
заљуља песак и љигави кал,

а пеном шиба облаку у вис,
па кад се испне до врхунца свог
и тек што кликне: „Е, сада сам Бог!
Сад сам на мети мојих жеља свих!“
Ал' тек забруји други, жешћи рик:
диже се млађи, надмоћнији брат,
да скр'а старом, преживелом врат. . .
Муком се пење на највиши врх,
суноврат пада помамно у трк;
тек што је сазр'о — пропада у ма:
јест, то је глумац, ко жели да зна.

С. Лукин Лазич, глумац.

Л И С Т И Ћ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(На добротворну цел. Шаљива игра у 3 чина, написао Милан Савић. Први пут приказана у Новоме Саду 20. фебруара о. г.) (Свршетак).

Према свему овоме ја бих рекао, да ова најновија шаљива игра Милана Савића није заслужила онаку осуду, каку је од једнога дела публике и од критике искусила. Она има својих битних мана и слабости, и још ни из далека не показује савршенство форме и снагу уметничког генија, али није ни оно, за што је неки и неки издају. Јесте да је лако и површно израђен посао, али и у том облику показује дар, који ни српској литератури, ни српској позорници није на одмет.

Па шта је узрок тој индигнацији публике и критике?

Ја управо не знам! Публика, која већ толико година са задовољством гледи „Рат у мирно доба“, не подноси „На добротворну цел!“ Тој публици није скандал, кад се н. пр. са позорнице по неколико пари у мраку и шуми изгубе, да већ ђенерал без официра и бака, а кућа без девојака и слушкиња остане. . . ; ту публику не вређа призор, где госпођице и слушкиње заједно плачу за официрима и бакама. . . ; тој публици није празно и шуње, што нигде ни једне мисли, ни једнога осећаја нема. . . ; али је тој публици зазор и срамота, скандал и провокација, нискост и бесавесност, безобразлук и лакомисленост, празно титрање и бесавесна шпионажа, ако је писац у лакој форми исејао и жигосао неке мане друштва, које доиста постоје. За онај комад још нико није рекао, да није за нас; писцу „Рата у мирно доба“ није нико замерио, што је из спекулације бацио образ под

ноге, те на позорници чистио клоаке друштвене; преводиоцу, одбору и управи нико није пребацио, што је миомир од тога посла и нама под нос метуо. . . али се нашем писцу — вредном и заслужном — у зло пише и најгрђе импутира, што о свом руху и свом круху као црв ради, не би ли поправио, што неваља, не би ли уздигао и оцлеменио, и не би ли својом спремом, својим даром и духом припомогао ономе, за чим најчеститији теже. . . ; али се нашем одбору и управи подмеће свашта, ако се зарадује, кад са српске позорнице могу донети ма и незнатан и мален, али искрен дарак. . . . Ако је то правда; ако је то зрео суд; ако је то прецишћен укус, и ако је то најпосле родољубље: онда доиста не знам, у што сам се ја са својим судом о тој ствари претурио?

Па опет ми се чини, да се нисам преварио. Није мисао, нису уметничке мане овога дела оно, за што се запиње, него је друго нешто. Истина, та горка истина тешко се подноси, па и овом приликом се осведочила она наша пословица, што вели: „Ко истину гуди, гудало му се о уши обије“. Да је писац чудеса измислио, ласкајући нашој сујети и нашем уображењу, чуда, у које се једва може веровати, боље би прошао, него што је бистрим оком погледао у наш живот и наше прилике, па нас изнео у наготи — слабе и јадне. Ето, то је, што нас против њега дражи, и што му неможемо да опростимо. . . . Ми не ћемо, ми неможемо да трпимо истину, која нас понижава; ми сами себи ласкамо, па чекамо то и од другог; ми смо слаби, да јуначки погледамо и у оно огледало, које нам и најситнију бору и мрљу показује. . . .

Рећи ће ми, може бити, когод, да није

тако, и да ми само не ћемо, да нам то огледало боре и мрље увеличава. „Та за бога, нисмо ми баш таке. . . . Која ће од нас бити тако уображена као н. пр. Олга, па мислити, да је за њу само Шекспир и Гете? . . . Која је од нас тако празна, да н. пр. као оно Стана, баца књиге са стола, кад трговац с мустрама дође? Има ли међу нама и једне, која би рекла Молер место Молијер? Јесмо ли ми баш тако насртљиве, као што се представља мати у Гранички?..“

Не, не, — нисте; а и писац је о томе уверен. Та они не каже да сте ви то, па што онда на себе примате? Он зна, да су ваше погрешке много мање, па износи веће, да вас охрабри и подигне. — Може бити, да је он гдегод у српској кући наишао, да госпођица чита „Изабелу, шпанску краљицу“, а видео на столу нерасечене течајеве наших Листова, недодирнуте приповетке Лазаревића, Живковића и Адамова, непревртане листове Бранка, Његуша, Змаја, „Невесте Љутице Богдана“ и т. д, па да је ту тужну слику мало ублажену изнео у Олги, која презире Трифковића, али бар према Шекспиру. . . . Ваљда је као књижевник и сам искусио, да се занемарују озбиљне теме — често баш и неучтиво — гдегод је прилика, да се о тоалети разговара, и да се лакше пропусти предавање, него јаузи и картање, па да је ту необичну слику ублажио тиме, што је Стазу наместио, да увреди само мртве књижевине г. професора. . . . Сигурно је нашао жена, које никад не читају, а радо о књигама говоре, да се и оне покажу; које туђе мисли пецају, па их брже — боље изоначене у свом друштву репродуцирају: па ваљда је то искуство пишчево нашло блага подмеха у изразу „Молер“ место „Молијер“. . . . И то је ваљда гдегод видео, да се матере најнижим средствима служе: да опадају, лажу, оговарају, чисте и облећу, не би ли само до зета дошле, па је то и опет ублажено изнео у сцени, где мати за младожењама трчи, те их за рукав вуче. . . . Не, не, није он тим приликама на вас мислио, — та ви све читате; ви никад нисте из ког предавања изостале; ви сте тако скромне у вашим тоалетама и сто пута сте радије међу прашњавим књигама, него у каквој конфекционој радњи; ви никад ником не кажете, да ваша кћи говори француски, да свира у клавир и да има 10.000 фор. мираза; а туђа да је глупа, раскалашна, болесна — него их је само за то изнео, што има таквих, па да и ви видите, како је то гадно. Наравно да сте ви као невинне изненађене, и да чисто не можете ни да верујете, да тако што може бити. . . . Ал' ја вас уверавам да може. . . . и да је још и горе. За то ја и браним Савића, ма се вама и замерио.

И доиста Милан Савић не заслужује прекора. Нека он даље ради на том пољу свом снагом, свом вољом, којом је започео, па ће наћи признања. Његова мало вижљаста, мало лака муза искусиће, до душе, и који праведан укор, догод се временом не смири, али ће нам и овака бити милија, него дувна у црно завијена и оборених очију, а празна, пакосна срца, пуна скривених зала и тајних погрешака. Он, истина, није гиздав и слабак; он није нафризиран и набељен, али му је срце на месту, а душа чиста. Нека још поред тога никад не заборави, да свет ипак иште неку форму, и да и сама ствар осети, ако се она са свим пренебрегне, па ће бити добро. За садање неуспехе наградиће га будућност.

Представа комада ишла је доста глатко. Улоге су такве, да се ни један глумац није угао бог зна како истаћи: нема нигде у целом комаду тако званих парадних места. То глумци не воле, и таки комад играју обично само по дужности. Сви су играли добро и коректно, али без великог заноса. То се видело по оном турбулентном начину кретања и усклицавања, које је хтело симулирати ватру и вољу, а у ствари је наговештавало неку неприлику. Лепо је изведена сцена између Маре и Анке, кад се једна другој исповедају. Гђца *Максимовићева* и гђца *Бркићева* заслужују за ту сцену сваку похвалу. Невешто је испео свршетак другогачина. Изгледало је, као да се разјарене жене чупају, а то нити је писац мислио, нити је приказ хтео. И г. *Бурђевићу* могао бих саветовати, да се окане екстемпорисања. Тиме је забунио гђцу Бркићеву, а сам није ништа добио. Екстемпорисати може само духовит и са свим рутиниран глумац, па и он ризикује, да тиме испадне из своје улоге — као што то обично бива. Глумац обична духа и спреме; глумац, који се још бори са почетничким тешкоћама; коме су још једнако оне даске испод њега жива жеравица, а очи публичине стреле; који мал' не у свакој улози учини по коју погрешку: — таки глумац још дуго и дуго несме мислити на екстемпорисање, све кад би то и дозвољено било. Ја држим, да ће он ово примити као пријатељски савет, а не за оно, што је он мислио да од свога екстемпорисања издеље. . . намерно вређање. П.

СИТНИЦЕ.

(*Коњ, који се не плаши.*) Некакав циганин продавао свога коња. Купац га запита: „Ама да није твој коњ плашљив? — „Боже сачувај!“ — одговори циганин брзо. „Он је толико пута преноћио у штали сам самцит.“

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

42. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 27.

У НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК 6. МАРТА 1886.

Први пут:

ДОБРЕ ВОЉЕ.

ШАЂИВА ИГРА У 4 ЧИНА, НАПИСАО МИЛАН САВИЋ.

ОСОБЕ:

Марић	Добриновић.
Марићка	Д. Ружићка.
Јелена, њихова нећака	Л. Хаџићева.
Јовановић	Милојевић.
Јовановићка, сестра дра Лазе Стојковића.	С. Вујићка.
Др. Лаза Стојковић, адвокат	Ружић.
Јецићка	Ј. Добриновићка.
Трбић	Миљковић.
Перић	Марковић.
Перићка	З. Милојевићка.
Јовић	Ђурђевић.
Јовићка	Д. Бандобранска.
Панић	Васиљевић.

Збива се у вароши.

У суботу 8. марта : „МАРКИ ВИЛМЕР“. Позоришна игра у 4 чина, од
Ж. Санда. С француског.

Улазнице се могу добити у писарници позоришној од 9—12 пре подне и од 3—5
после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7¹/₂ А СВРШЕТАК ОКО 10 САХАТА.